

Попис пољопривреде 2012.

„Пољопривредно земљиште у Републици Србији”

„Земљиште је мајка свих ствари.“

(Doran and Parkin, 1994)

Аутор: Проф. др Миладин Шеварлић

О попису, студији и земљишту

- **Попис пољопривреде 2012.** је најпотпунији попис наше пољопривреде од 1960. и методолошки је усаглашен са Светским програмом пописа пољопривреде (ФАО, 2010) и Пописом пољопривреде у ЕУ (2010).
- На основу Пописа пољопривреде 2012. РЗС је наручио израду већег броја посебних тематских студија, међу којима је и **студија „Пољопривредно земљиште у Републици Србији“**, као посебан допринос обележавању **2015 Међународне године земљишта**.
- **Пољопривредно земљиште** је производно и економски најважнија категорија расположивог земљишта, и представља **практично необновљиви природни ресурс** и **релативно ограничавајући услов** за организовање пољопривредне производње, прехранбену сигурност и одрживу будућност људи.

Захвалност

- **РЗС** – за поверење, толеранцију и изузетну сарадњу
- Проф. др Миладину Ковачевићу / проф. др Драгану Вукмировићу
- Мр Андри Милојићу
- **Рецензентима:** Николи Латиновићу и Милану Пространу
- **Консултантима:** проф. др Александру Ђорђевићу и Зорану Кнежевићу
- **Одељењу СП:** Драгани Марковић и Слободану Грујићу
- **Сектор за ИКТ и публицистику:** Мири Никић и сар.; Весни Ђорђевић и сар.; Милану Шормазу и сар.
- **Лектору:** Емилији Видановић
- **Групи за ИД:** Сањи Аксентијевић и сар.
- **Учесницима промоције:** за пажњу, време и жељу да спознају
- **Домаћину:** ПК Београда и модератору Миодрагу Веселом

Садржај

	Предговор	3
	Рецензија публикације	5
	1. УВОД	13
2. ОСНОВНИ ТЕРИТОРИЈАЛНИ И ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЉИ		23
	3. РАСПОЛОЖИВО ЗЕМЉИШТЕ	33
4. ПРОМЕНЕ У ПОВРШИНИ И СТРУКТУРИ КОРИШЋЕЊА ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА (1960–2012)		103
5. ПОСЕДОВНА СТРУКТУРА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА		117
6. СТРУКТУРА КОРИШЋЕНОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА		193
7. ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ У СТРАТЕГИЈИ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (2014–2024)		243
	8. ЗАКЉУЧАК	247
	ЛИТЕРАТУРА	257

2015 International Year of Soils

www.fao.org/soils-2015/en

Здрава земљишта за здрав живот

ЗАШТИТИМО НАША ЗЕМЉИШТА

- „Наша **земљишта су у опасности** због проширења градова, смањења површина под шумама, неодрживог коришћења и управљања земљиштем, загађења, прекомерне испаше и климатских промена.
- Садашња стопа **деградације земљишта** угрожава способност да се задовоље потребе наредних генерација.
- Промовисање **одрживог управљања земљиштем** је основа за обезбеђење продуктивног прехранбеног система, побољшаног живота у руралним подручјима и здраве животне средине.

2015
International
Year of Soils

Земљиште: природни ресурс и национално богатство (NEAP, 2002)

- **СГ РС 2014: Ø 75 година**
- **1 cm = 1.000 – 25.000 година**
- **10 cm = 10.000 – 250.000 година**
- **20 cm = 20.000 – 500.000 година**
- **Генерација 267 – 6.667**
- **60 cm = 60.000 – 1.500.000 година**
- **Генерација 800 – 20.000**
- **Колико вреди ПКБ за наредних 20.000 генерација?**

Да ли је земљиште наслеђено од предака или позајмљено од потомака?

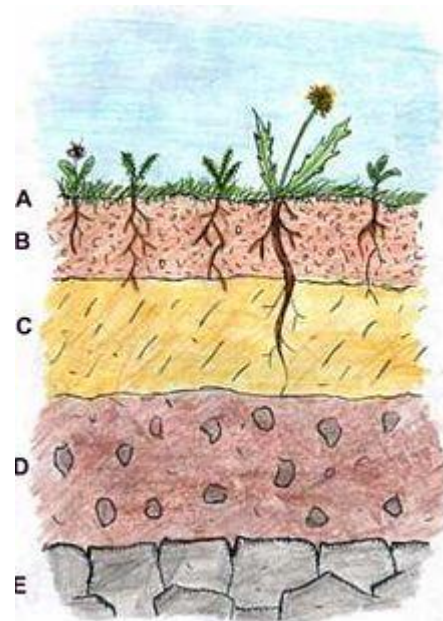
- Генерација садашњих корисника пољопривредно земљиште **није наследила од својих предака**, већ га је **позајмила од** будућих генерација, **својих наследника!**
- Зато је генерација садашњих корисника обавезна да пољопривредно земљиште преузето од својих предака користи у складу са сентенцом „**bonus pater familias**“ и да га, ако не у повећаној површини и у побољшаном стању, онда најмање **у преузетој површини и затеченом стању, остави у наслеђе наредној генерацији корисника за њихов одрживи развој!**

1/4 биодиверзитета је у земљишту

- 1 ha = 15 t живих организама → 20 крава
- 1 m² = 1,5 kg живих организама

• 1 m³ земљишта:

- 110.000 млрд. живих организама
- 100.000 млрд. бактерија
-
- 100 глиста

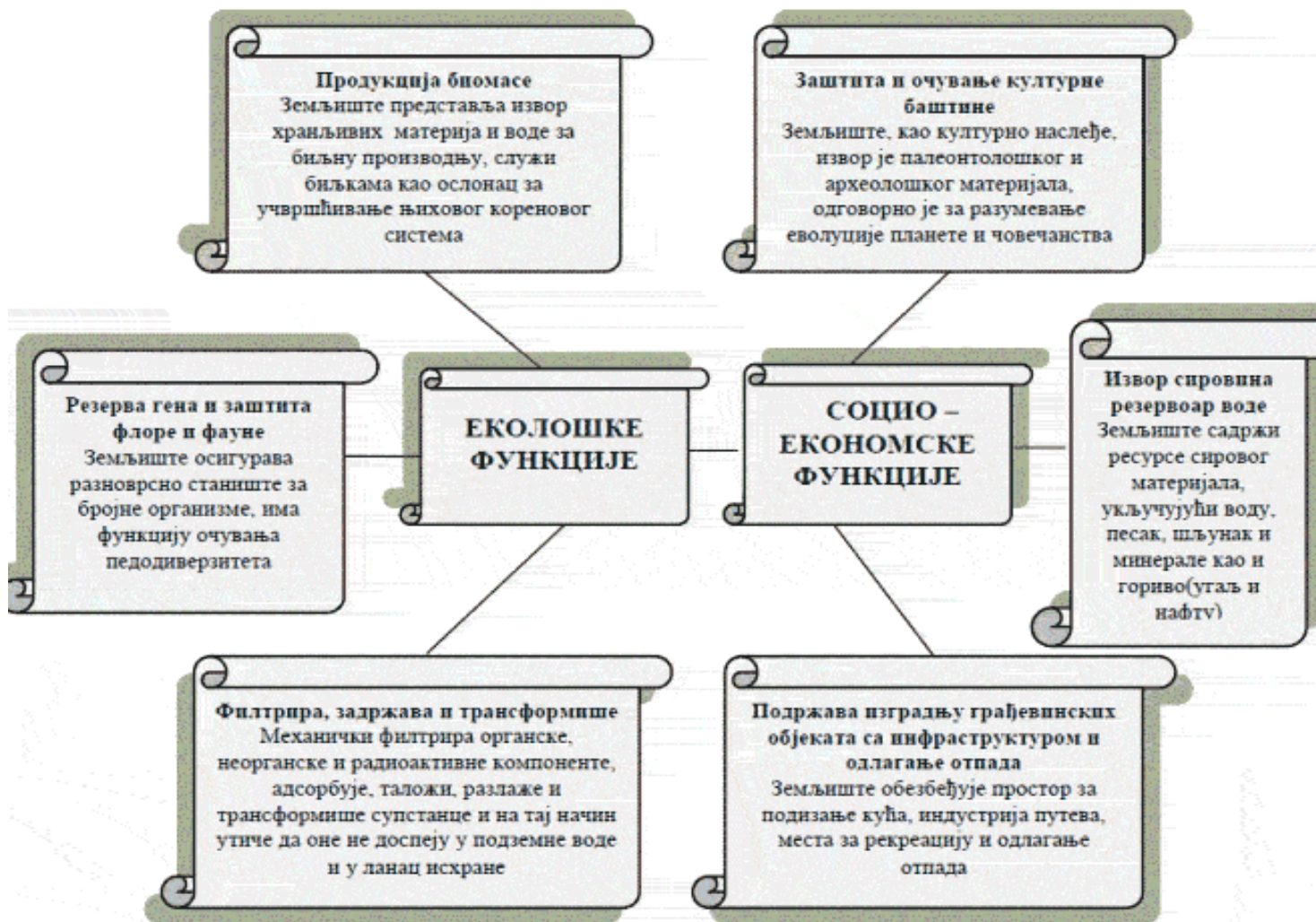
Ми зависимо од земљишта

<http://www.fao.org/assets/infographics/FAO-Infographic-IYS2015-en.pdf>

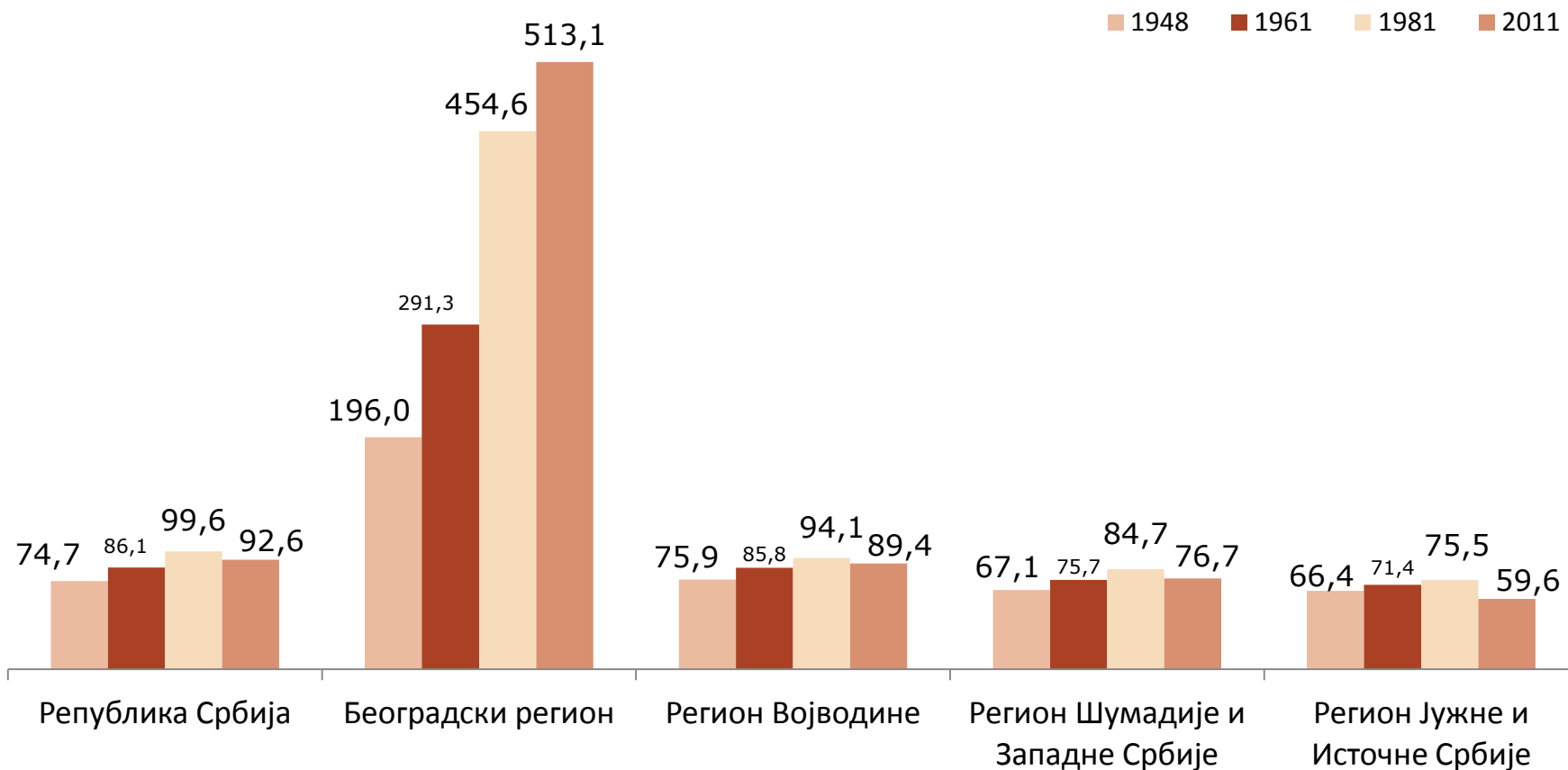
- „Здрава земљишта су основа за производњу хране.
- Земљишта су основа за вегетацију која се гаји или којом се управља за потребе производње сточне хране, влакана, горива и лековитих биљака.
- Земљишта подржавају биодиверзитет наше планете и она су домаћин за 1/4 укупног биодиверзитета.
- Земљишта помажу да се изборимо са климатским променама и да им се прилагодимо тиме што играју кључну улогу у циклусу угљеника.
- Очувана земљишта и филтрирана вода побољшавају нашу отпорност на поплаве и суше.
- Земљиште је необновљив ресурс, његово очување је од суштинске важности за прехранбену сигурности и нашу одрживу будућност.“

МУЛТУФУНКЦИОНАЛНОСТ ЗЕМЉИШТА

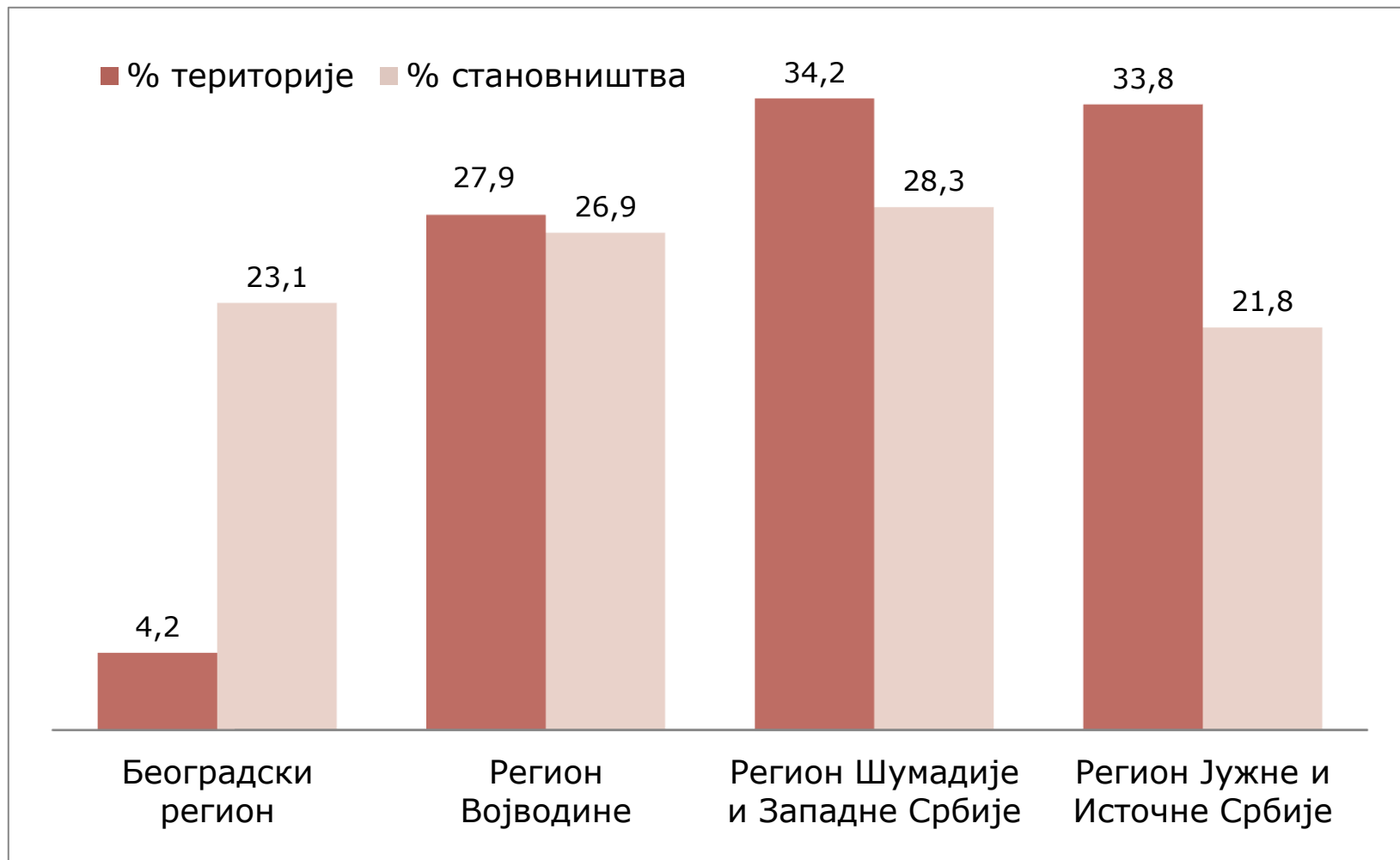
http://demo.paragraf.rs/combined/Old/t/t2013_05/t05_0231.htm

Број становника по 1 km² у Србији, по регионима, 1948–2011.

Учешће региона у укупној територији и укупном становништву Србије, 2011.

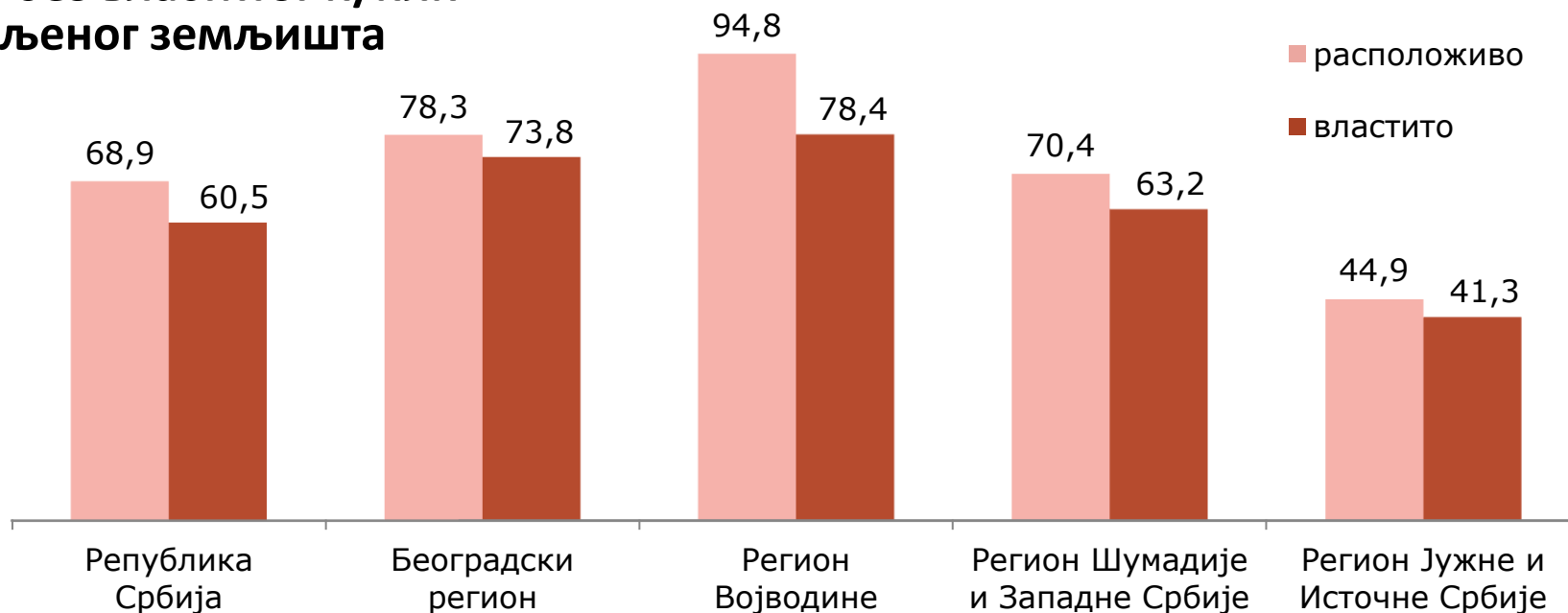

Расположиво земљиште – 1

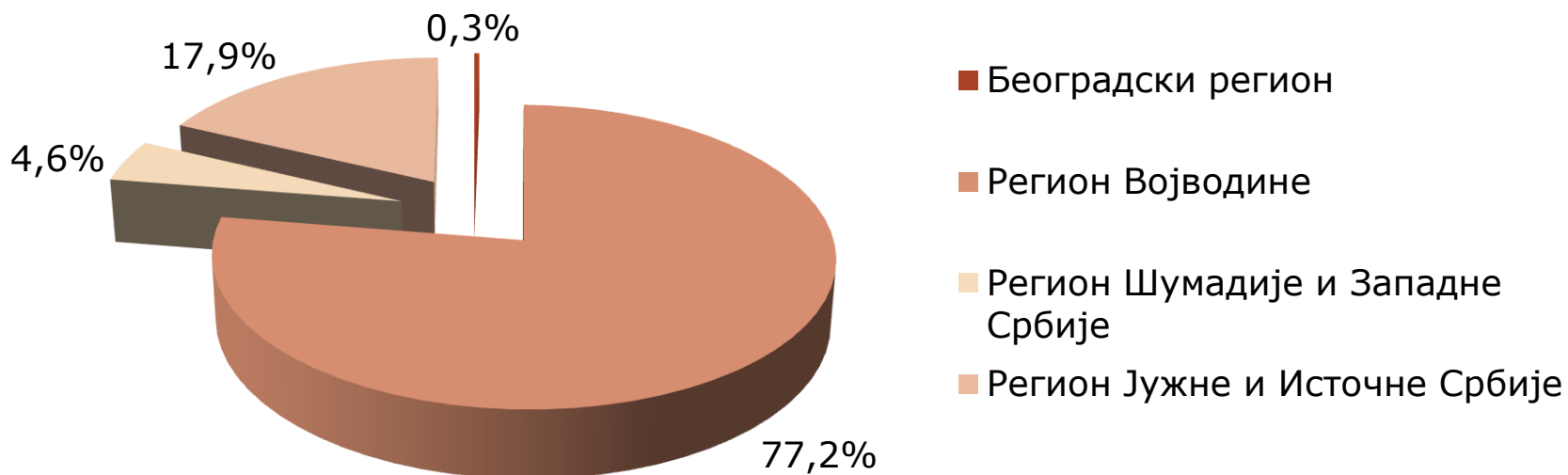
Расположиво земљиште	Земљиште у власништву и/или на коришћењу	Земљиште других газдинстава узето у закуп	–	Властито и/или коришћено земљиште дато другим газдинствима у закуп
----------------------	--	---	---	--

Учешће расположивог и властитог земљишта у укупној територији Србије и региона, 2012.

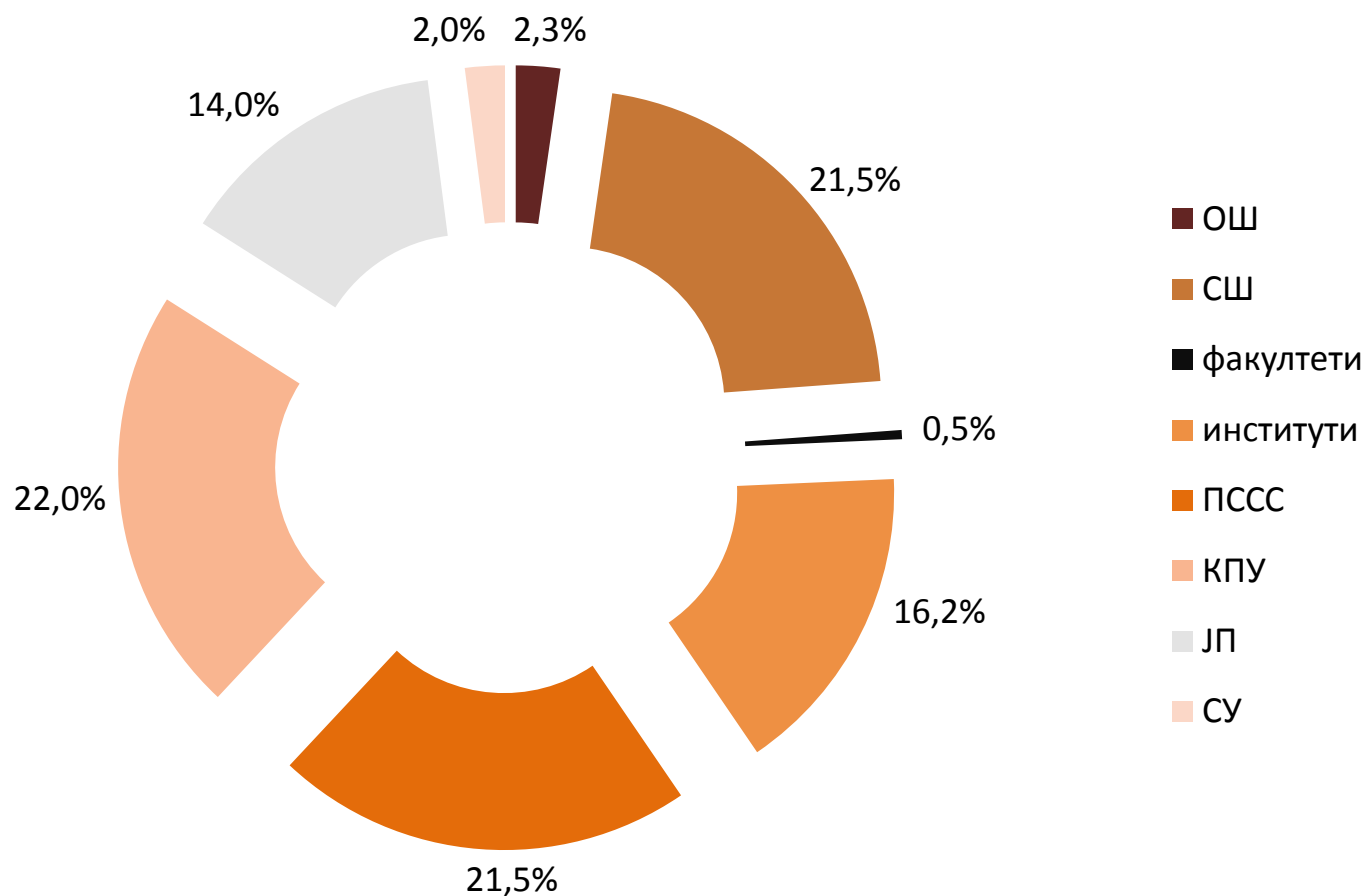
631.552 ПГ
810 ПГ (763 ППГ и 47 ПГПЛП)
0,13% без властитог и/или закупљеног земљишта

Земљиште дато на коришћење без накнаде – 1 (5.959 ha)

Земљиште дато на коришћење без накнаде – 2 (5.959 ha – без модела УСА универзитета)

Показатељи закупа државног земљишта

у Србији, 2007/08 – 2013/14. (10,9 – 13,5% АВ)

1.706.808 ha / 266.641.600 евра / 156,09 евра/ha, 90,9%

Година	Број ЈЛС	Број уговора	Површина (ha)	Вредност закупа (еври)	Закупнина (евра/ha)
2007/08	50	2 938	178 948	25 553 274	142,80
2008/09	70	4 143	229 824	33 626 368	146,10
2009/10	90	5 067	240 565	33 729 118	140,21
2010/11	98	6 474	254 494	34 943 240	137,31
2011/12	99	7 693	261 315	40 413 831	154,66
2012/13	101	9 870	289 613	49 862 852	172,17
2013/14	102	10 969	252 049	48 287 917	191,60
Разлика (2013/14 – 2007/08)	52	8 031	73 101	22 734 643	48,80
Индекс (2013/14 : 2007/08 *100)	204,0	373,3	140,9	189,0	134,2

Ко је (не)одговоран? (2011/12)

- У 160 општина → **170.000 ha није у програму закупа** (сво у 48 општина, а делимично у 112 општина)
- штета за општине, АПВ и РС: **11,6 милиона евра**

Антизадружне реституције:

1991 - ПЗФ, 1992 - утрине, 2006 – цркве, 2011 - одузета

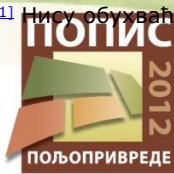
1960 – 2012 = - 401.109 ха

= 4,8 млрд. €

+ сва друга имовина!

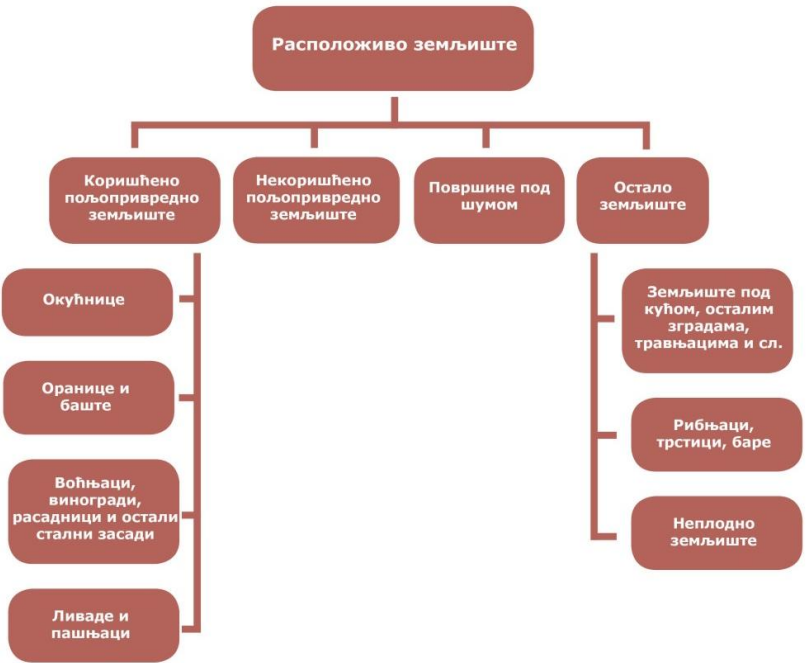
Куриозитет у задружним секторима свих земаља у свету, јер у расположивих **105.779 ха земљишта** свих наших задруга:

- ✓ доминира државна својина (**54,3%**),
- ✓ иза које следи друштвена својина (**28,5%**), а
- ✓ најмање је заступљена задружна својина (**17,2%**)

„Земљиште је мајка свих ствари“

Расположиво земљиште - 2

Први пут у РС: ПЗ = 49,8% УТ

ПЗ = 89% КПЗ + 11% НКПЗ

ПЗ → 33,4% ЈИС – 77,8% РВ

КПЗ → 25,8% ЈИС – 74,4% РВ

НКПЗ → 153.976 ПГ / 24,4%; 2,75 ha/ПГ

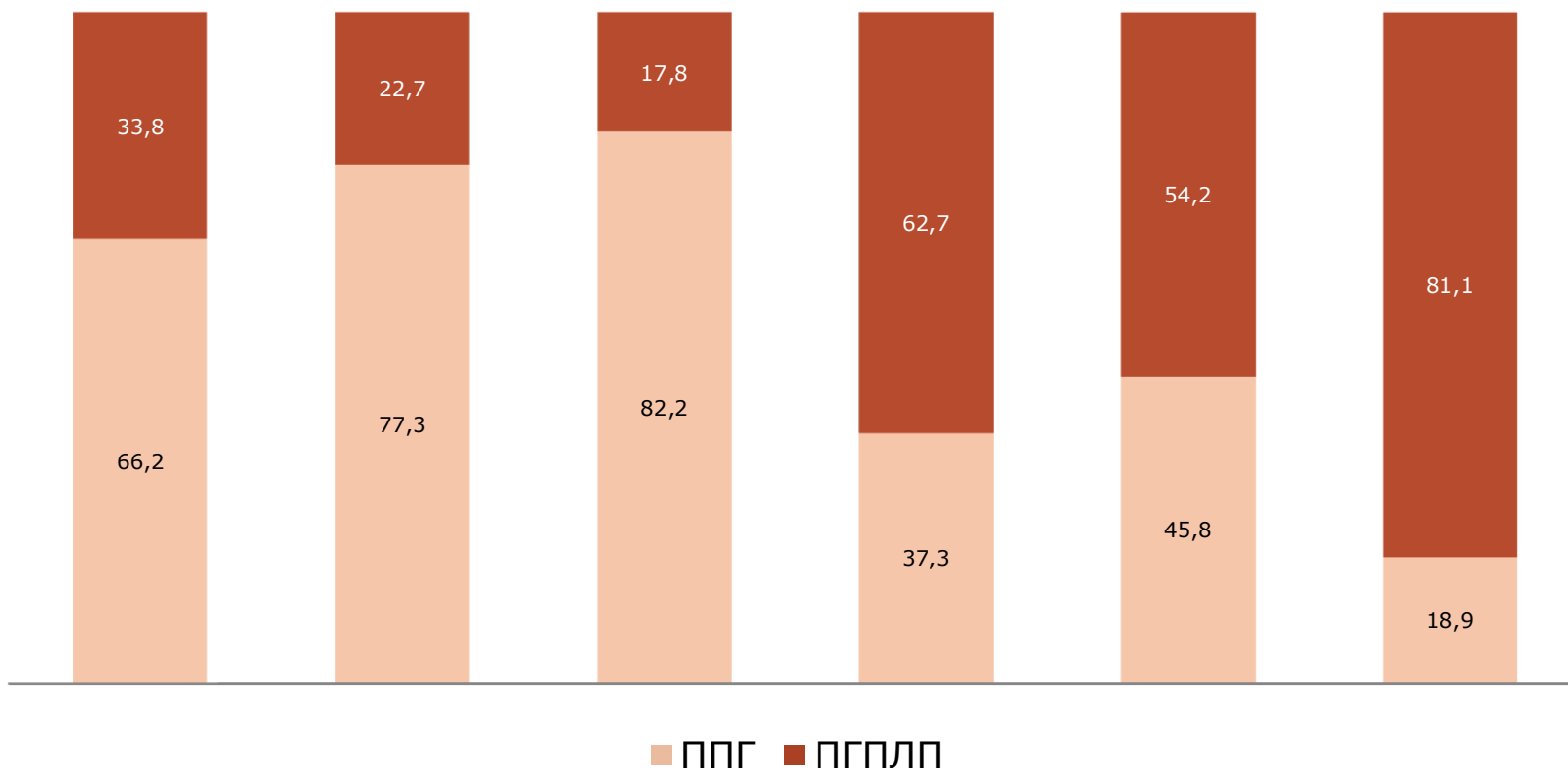
3/4 ПГ → *bonus pater familias*

960 ПГПЛП → 265.858 ha/ 62,7% НКПЗ

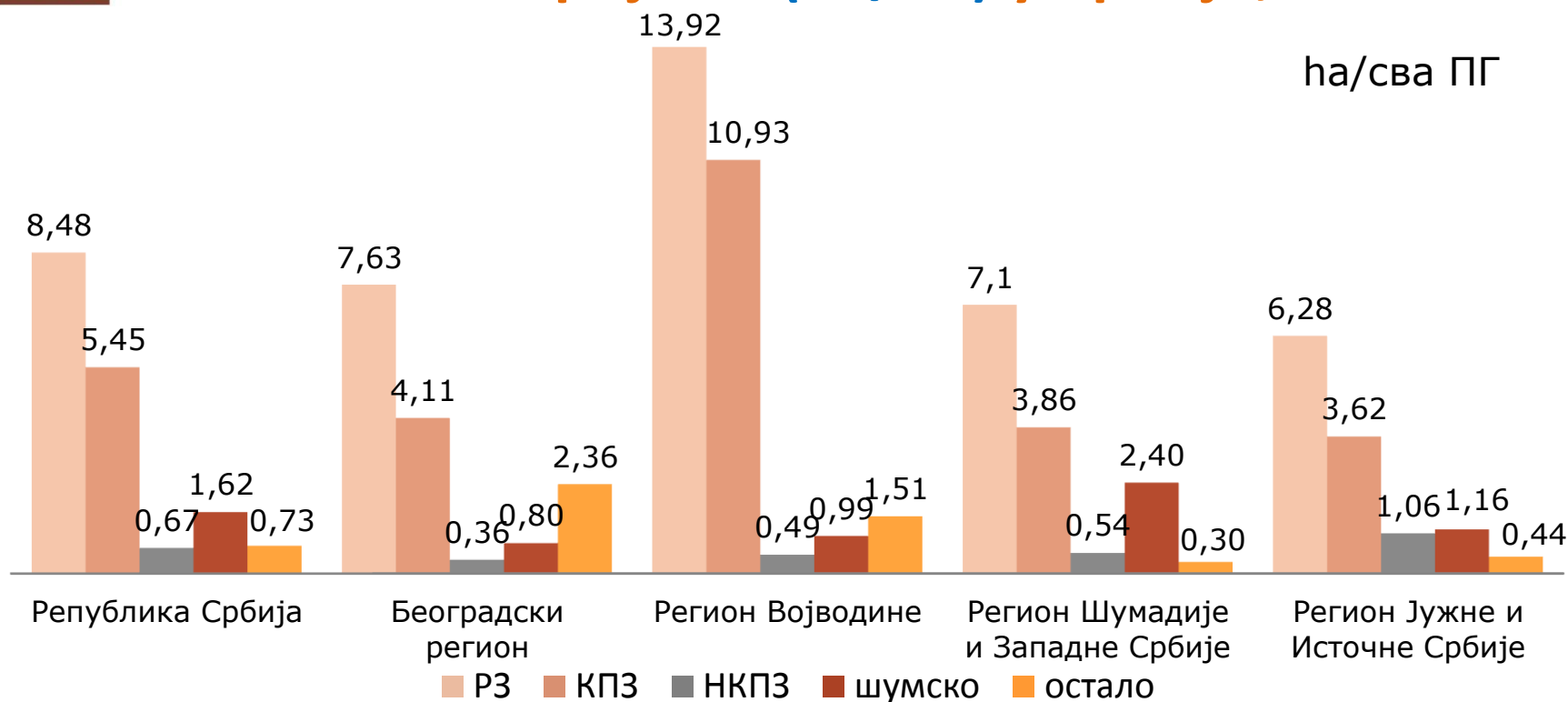
	Расположиво земљиште (РЗ)					
	укупно	пољопривредно (ПЗ)			шумско	остало
		свега	КПЗ	НКПЗ		
Површина (ha)	5 346 597	3 861 477	3 437 423	424 054	1 023 036	462 084
Структура (%)	100,0	72,2	64,3	7,9	19,1	8,7
Територија РС=100	68,9	49,8	44,3	5,5	13,2	6,0

Учешће ППГ и ПГПЛП у РЗ у Србији, (КПЗ, НКПЗ, шумско и остало), 2012.

Укупна површина наведених категорија земљишта
свих ПГ=100

Категорије РЗ (ха/ПГ) у Србији, 2012.

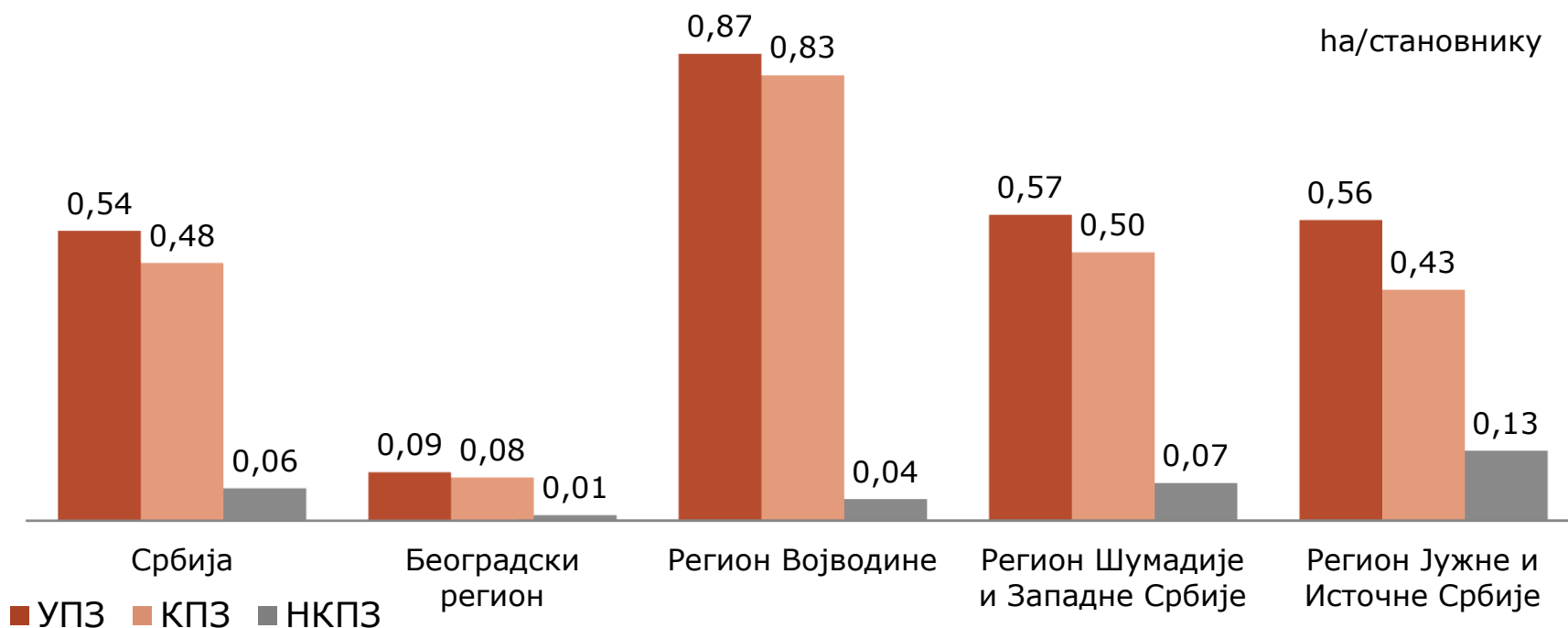

КРЗ (ха/ПГ) → 2,36 у Јабланичкој - 15,76 у Средњобанатској или 1 : 6,7 пута, 0,95 у Звездари и 19,3 у Вршцу или 1 : 20,3 пута,

НКРЗ (ха/ПГ) → 0,14 у Мачванској - 2,32 у Пиротској или у 1 : 16,5 пута, 0,02 у Малом Иђошу - чак 25,86 у Црној Трави или 1 : 1293 пута

НКРЗ у Црној Трави: по становнику > по ПГ – „огњишта која гасну“!

УПЗ, КПЗ и НКПЗ (ха/ст.) у Србији, 2012.

КПЗ → 9 ари/ст. у Београдској – 1,44 ха/ст. у Средњобанатској или 1 : 6,7 пута,
10 m²/ст. у Звездари – 3,01ха у Сечњу или 1 : 3.010 пута

НКПЗ → 0,7 ари/ст. у Београдској – 0,32 ха/ст. у Зајечарској или 1 : 43,4 пута,
 0,3 ара/ст. у Звездари – 3,97 ха/ст. у Црној Трави или 1 : 1.323 пута

НКПЗ/ст. у Црној Трави > УПЗ/ПГ у 56 општина у Србији !!!!

Да ли НКПЗ може бити и шанса?

[Нагли пораст учешћа РС у СТР света (2011/10) за 0,01%]

Србија регионални лидер

1. органске пољопривреде

90.000 ha НКПЗ x 3.000 евра/h = **270.000.000 евра** (емеритус БЛ)

2. органског пчеларства

100.000 ha x 300 kg меда/ha x 3,7 €/kg = **111.000.000 €** (Др РЖ)

1 + 2 = 190.000 ha НКПЗ → **381.000.000 €** → **52,9%** (К → 1.200.000 t/ha)
~~~ 1,? АБ РС

+ 300.000 радника (2000-2012 = - 92.000 / 300.000 гладних)

+ кестен, липа, дрво

+ еколошки ефекти („загађивач плаћа“)

Или: орах (1 т3 ?), леска (Фереро!?)

проф. др Недељко Богдановић (2014):

Село невесело

➤ „Село је напуштено. Село су напустили сами сељаци (посебно је питање разлога за то, и они, кад је 'ствар готова', више нису битни, чак ни као поука, а камоли као осуда!). Живот на селу заснивао се на раду на сопственом поседу. Управо су **поседници напустили посед**, и потпуно га избацили из система ресурса за производњу (и живот). Већина је сама тако доспела у тежи положај опстанка, а и друштво у целини оптерећено је засад нерешивим проблемима развоја.

➤ Природни услови, међутим, нису само ствар појединца, они су богатство и снага народа у целини и државе као једног од облика организације народа. Може појединац и напустити имање, али **друштво мора рачунати с тим да на Земљиној кугли њему** (историјски, цивилизацијски, државно-правно) **припада одређени део природних услова: тла, шума, вода, пашњака, ветра, руда, лепоте и доброте (родности рељефа, лековитости бања), и његова је одговорност да се ти услови (ресурси) негују, обнављају, одржавају и користе.** Судбина и намера појединца – власника не сме прерасти у неодговорност генерација и друштва.

Зашто смо дошли у ситуацију да поседници напусте свој посед и да нам села и имања у њима остану пуста?“

Анализа педолошке карте

1. 1.000.000 ha *чернозема* – ратарство и повртартво
2. 750.000 ha *гајњача* – воћарство и виноградарство
3. 700.000 ha *смонице* – за ратарску и воћарско-виноградарску производњу;
4. 800.000 ha *ритских црница* и *ливадских земљишта* – ратарство + кабаста сточна храна; и
5. 1.000.000 ha *ливада* и *пашњака* – за сточарство

• Укупна површина чернозема, гајњача, смоница и ритских црница (3.250.000 ha) мања за 190.000 ha од КПЗ по Попису пољопривреде 2012. (3.437.423 ha).

• Значи: од 1.000.000 ha ливада и пашњака, када се изузме њихова коришћена и некоришћена површина, преко 600.000 ha није Пописом евидентирано чак ни као некоришћено пољопривредно земљиште, већ је вероватно под шумским и осталим земљиштем.

Бонитетне класе земљишта

	РС	АПВ	ЦС	
1-4	52,2	91,0	38,1	
5-8	47,8	9,0	61,9	(95%)

Шта нам је чинити са НКПЗ?

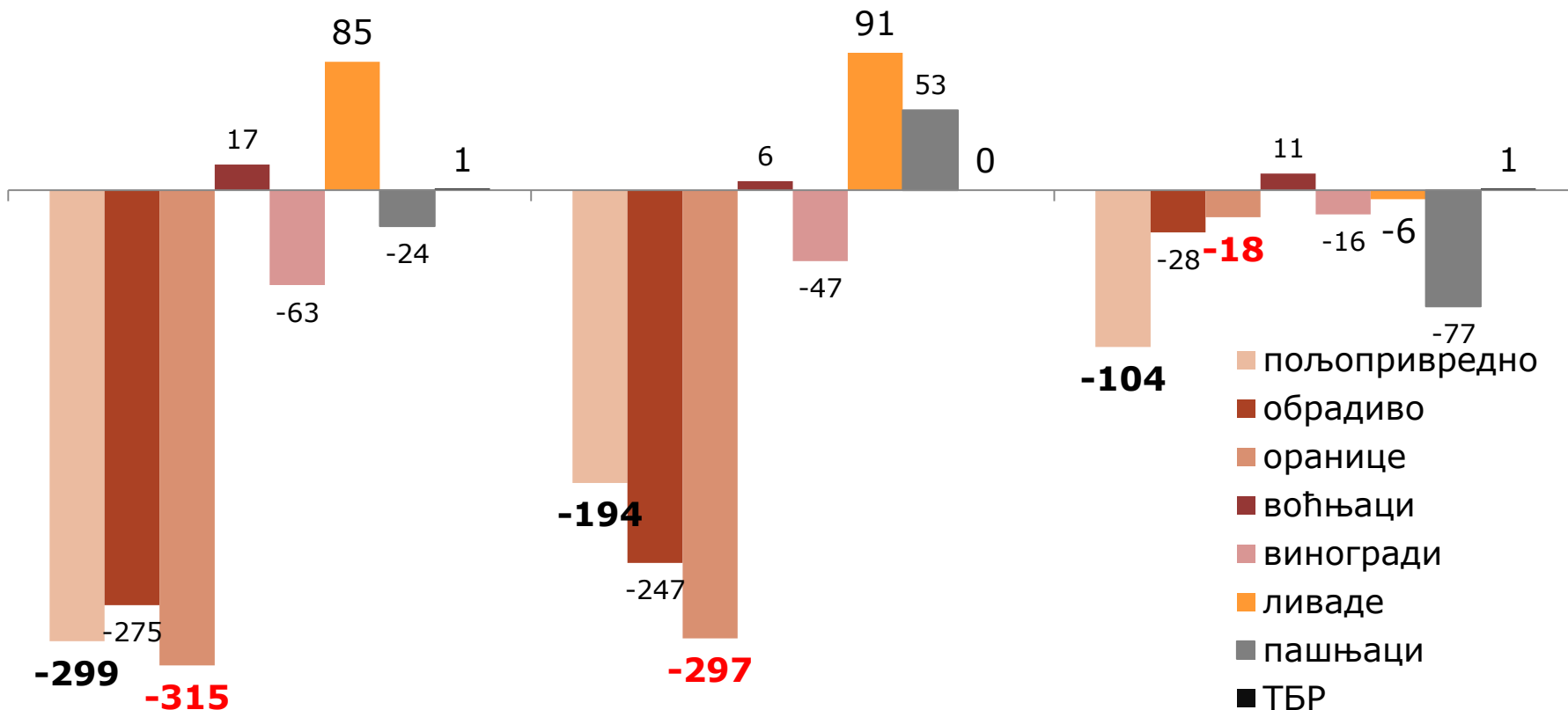
- пошумљавати и применити друге противерозионе мере
- издавати државно – чак и без закупнине (1-3 године)
- партиципирати сертификацију за органску пољопривреду
- програм комасације по општинама
- преиспитати питање власништва тзв. сеоских пашњака
- подстицати узгој лековитог и ароматичног биља
- променити систем „ураниловке“ субвенција по хектару (1:4)
- ослободити пореза:
  - ✓ земљиште које се приводи намени у трајању до пет година,
  - ✓ КПЗ 5–8. класе и које се налазе изнад 600 m н. в.;
- иновирати прописе за коришћење, уређивање и заштиту ПЗ.

ПЗ по РСИ (1960–2012)

Република Србија

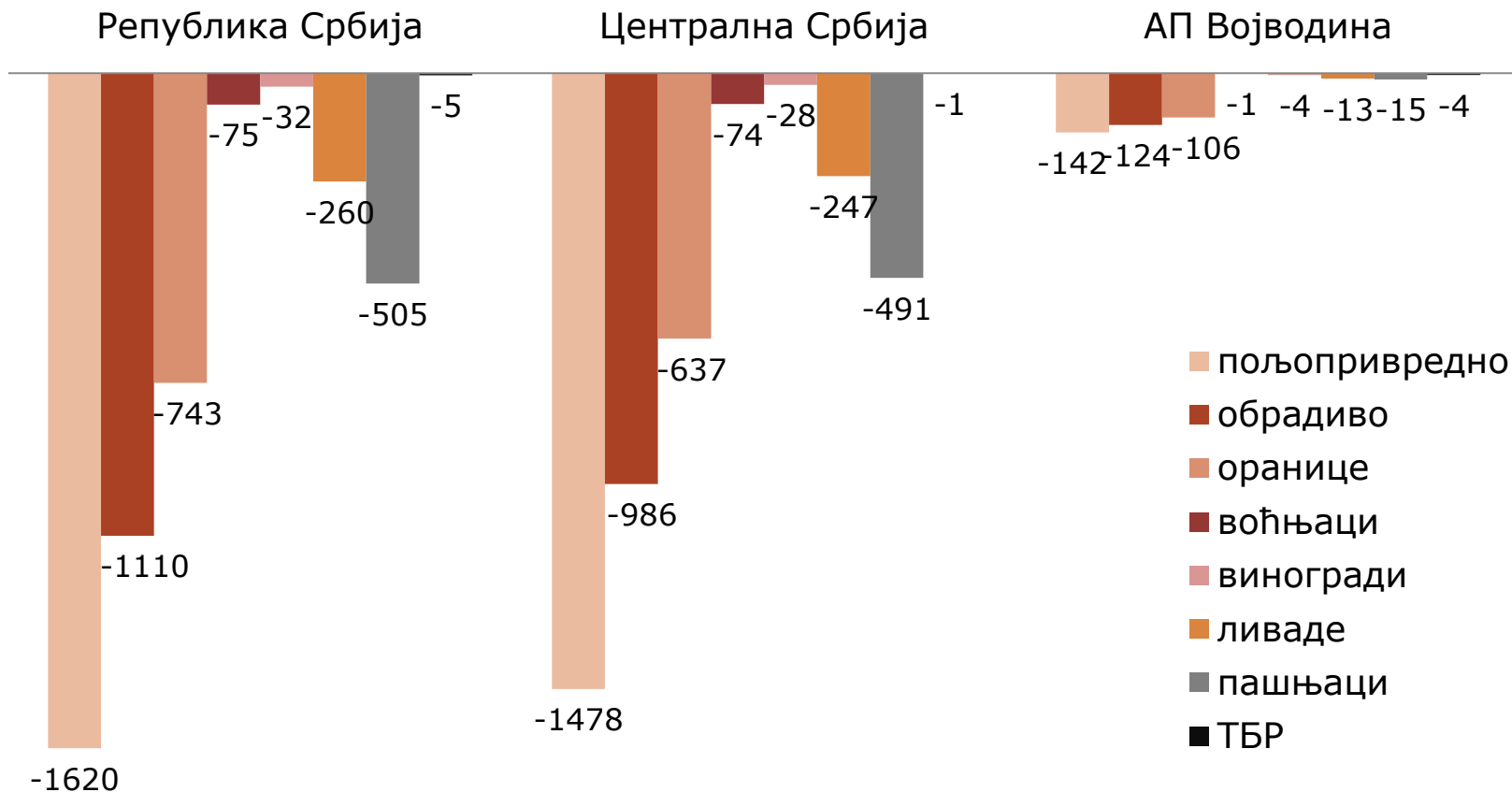
Централна Србија

АП Војводина

Подозривост смањења за „свега“ 5750 ha/годишње

ПЗ 2012: РСИ- Попис ↓ - 1,190 мил КПЗ

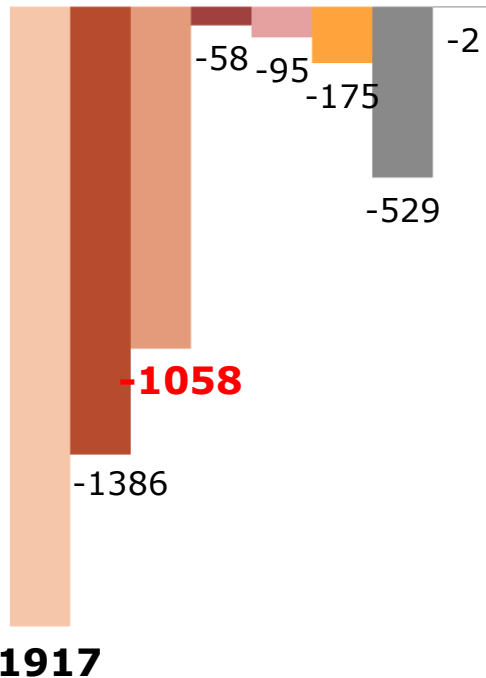

Попис пољопривреде 2012. - (не)очекивано „отрежњење“ од неоснованог истицања изразитог богатства са пољопривредним земљиштем у Србији.

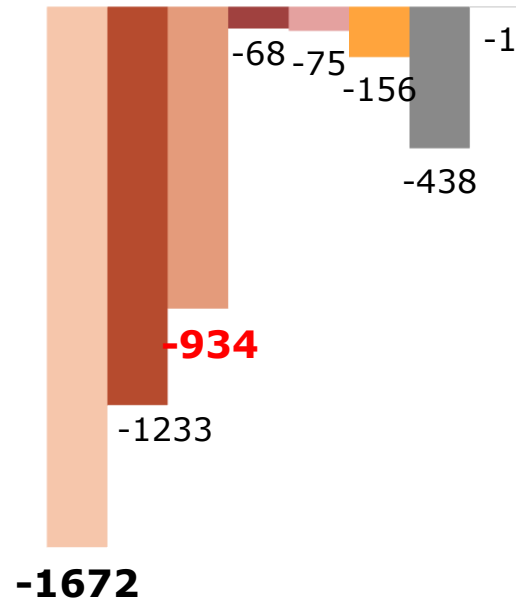
**-32,0% ПЗ, -22,6% ораница, -31,5% воћњака, -59,23% винограда
-40,6% ливада, -60,3% пашњака, -38,5% рибњака**

ПЗ: РСИ (1960) и Попис 2012 ↓ -1,493.000 КПЗ

Република Србија

Централна Србија

АП Војводина

Пољопривреда Србије у 2012. години је сиромашнија за 27,84% КПЗ из 1960. године или (по цени од 5.000 евра/ха) 7,465 милијарди евра!

Порука супротног „табора“!

Економика градског земљишта, стр. 8.

„Заштита квалитетног пољопривредног земљишта је посебно важна карика у сложеном ланцу планских активности тражења оптималних намена површина у датом простору.

Историја нас учи да је **човек одвајкада поштовао земљу – хранитељку**, и да **скоро никад није лоцирао своја станишта на плодном пољопривредном земљишту**, већ увек по ободу поља, на неплодним падинама, по правилу присојним.

Наша рушилачка пракса је прекинула ову миленијумску традицију; **ни строги закони заштите пољопривредног земљишта не помажу у општој окупацији плодних површина грађевинским објектима.**

Вероватно ће тек **општа криза енергије, сировина и здраве хране** променити наш однос према пољопривредном земљишту и пољопривреди као основној привредној области.“

Шта је трећи задатак РЗС?

1. Попис пољопривреде 2012
2. Посебне студије на бази Пописа пољопривреде 2012.
3. Ретроактивни значај Пописа пољопривреде 2012.

Питање за РГЗ:

Зашто су недоступни подаци о земљишту ?

Поседовна структура – 1

- ППГ традиционално више доминирају у укупном броју газдинстава (99,5%) него у КПЗ (82,2%), али са веома малом просечном површином поседа (4,55 ha);
- ПГПЛП су по броју минорна (0,5%), а по учешћу у КПЗ (17,8%) и посебно по просечној површини поседа (204,12 ha) значајни производно-економски субјекти у Србије; и
- релативно је велики удео ПГПЛП без земљишта (23,2%).
- први пут је у Србији (после II светског рата) - 18.561 ППГ *транзиционих добитника* у периоду (2002-2012):
  - ✓ 17.187 ППГ са респектабилним поседом (20-100 ha) и,
  - ✓ посебно, чак европски конкурентних 1374 ППГ – са поседима од 100 ha до, пре деценију непојмљивих, 2500 ha.

Поседовна структура: Србија – ЕУ

- Сва ПГ у Србији (631.522 ПГ) чине релативно значајних 5,16% укупног броја фарми у ЕУ-28, што нашу земљу рангира на седмо место иза Румуније (3.859.000 ПГ) и пет других чланица ЕУ са већим бројем газдинстава (Италије, Пољске, Шпаније, Грчке и Мађарске);
- Са 3.437.423 ха КПЗ Србија чини 1,97% КПЗ ЕУ-28, по чему нашој земљи припада 12. место „у горњој зони златне средине“, иза лидерске позиције Француске (27.837.300 ха) и других 11 чланица ЕУ са значајно већом (Шпанија, Уједињено Краљевство, Немачка, Пољска, Румунија, Италија) и нешто већом површином КПЗ (Ирска, Мађарска, Португал и Грчка);
- релативно мала величина поседа свих ПГ у Србији (5,44 ха КПЗ) је 2,6 пута мања од просечне величине фарме у ЕУ-28, што нашу земљу рангира тек на 24. место – далеко иза лидерске позиције Чешке (125,4 ха/ПГ), а испред свега четири чланице са веома малим фармама (< 5 ха/ПГ: Грчка; Кипар; Румунија и Малта);
- значајна разлика у заступљености најкрупнијих ПГ („>100 ха“) између ЕУ-28 (2,7% фарми које располажу са 50,2% КПЗ) и Србије (само 0,3% газдинстава која имају на располагању 23,8% КПЗ); и

Поседовна структура: Србија – ЕУ (2)

- Куриозитет: већа је просечна величина поседа ПГ највећих поседовних група („50–100 ha“ и „>100 ha“) у Србији (аналогно за 0,71 ha или за 1,0% и за чак 158,71 ha или за 59,2%) него у ЕУ-28;
- то је резултат утицаја:
  - ✓ три поседовне групе крупнијих ППГ које су „транзициони добитници“ („100–500 ha“, „500–1000 ha“ и „1000–2500 ha“) и
  - ✓ посебно приватизованих бивших друштвених и преосталих друштвених предузећа „у реституцији“, као и државних газдинстава у пет највећих поседовних група ППЛП („100–500 ha“, „500–1000 ha“, „1000–2500 ha“, „2500–5000 ha“ и „>5000 ha“) - која могу бити потенцијално конкурентна не само европским већ и фармама у извозно најјачој агропривреди света (САД - око два милиона фарми просечне величине 180 ha).

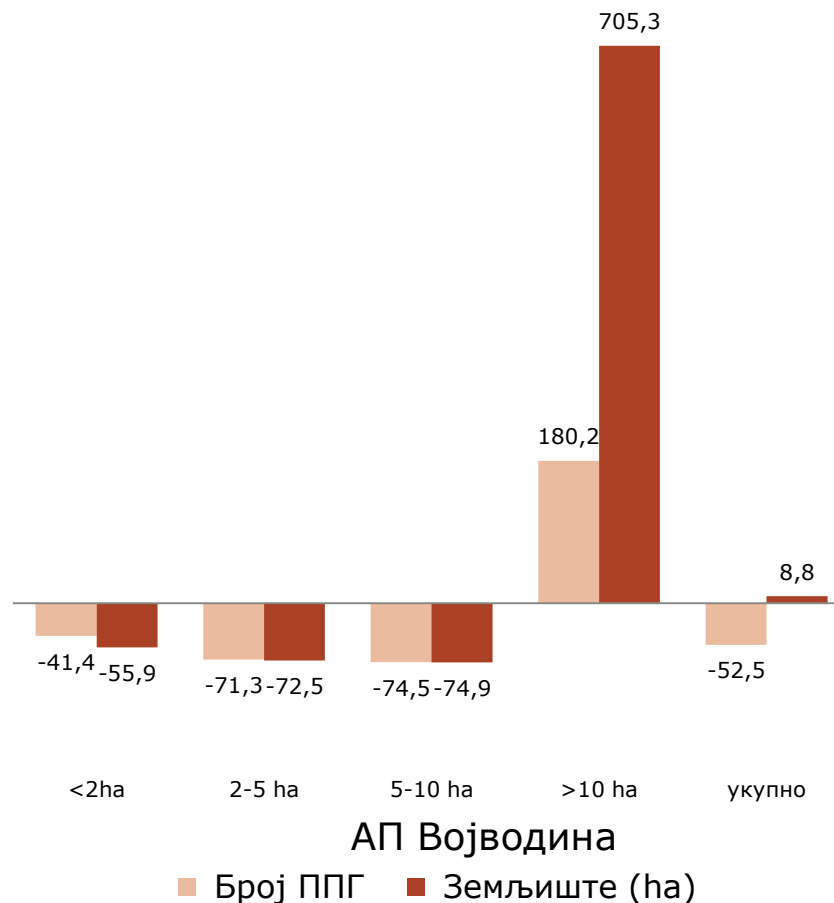
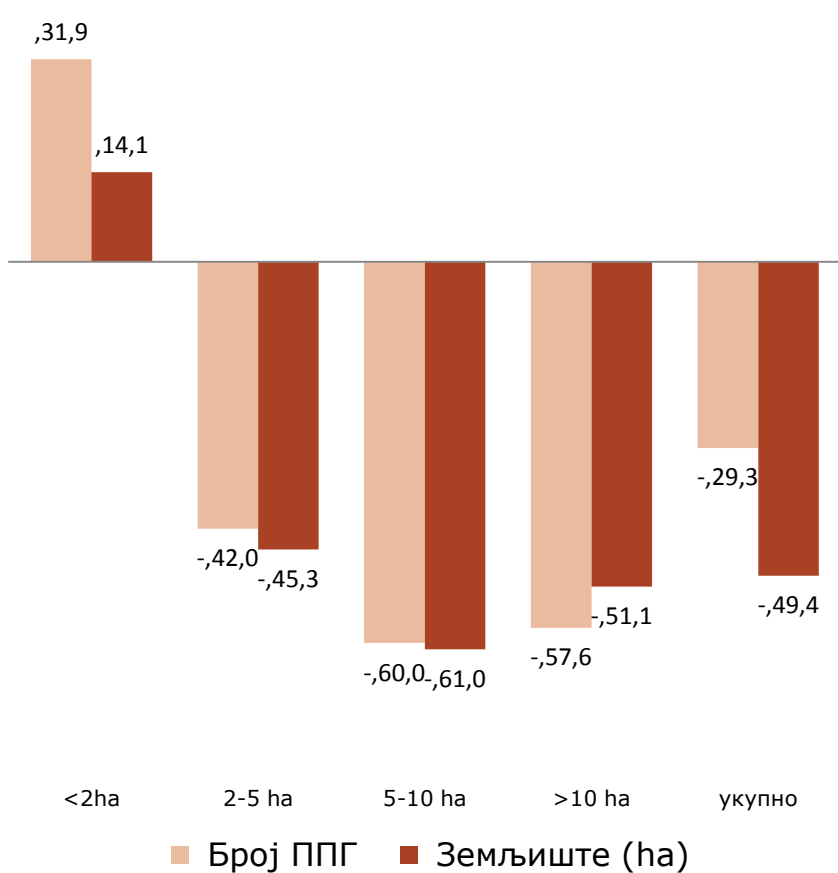
Поседовна структура ППГ: 2002-2012

Напомена: разликама у дефиницији ИПГ (2002) и ППГ (2012) и у обухватности њихових пописа:

- изразита динамика смањења броја ППГ (за 150.339 газдинстава или за 19,3%), уз истовремено смањење површине коришћеног земљишта – али значајно мањег обима и интензитета (за 50.455 ha или за 1,8%);
- смањење броја ППГ карактеристично је за оба макрорегиона, али са различитим обимом и интензитетом: за 95.133 ППГ или за 16,5% у Централној Србији и за 55.206 ППГ или за чак 27,4% у Војводини;
- смањење броја ППГ присутно је у свим поседовним групама у Србији и у оба макрорегиона, изузев у две антиподне поседовне групе – беземљаша и транзиционих добитника („преко 20 ha“);
- процес социо-економског раслојавања ППГ у две антиподне поседовне групе израженији је у Војводини – где је повећано за чак 69,4% беземљаша, с једне, и повећање за чак 4,4 пута транзиционих добитника („>20 ha“), са друге стране.

Поседовна структура ППГ: 2002-2012

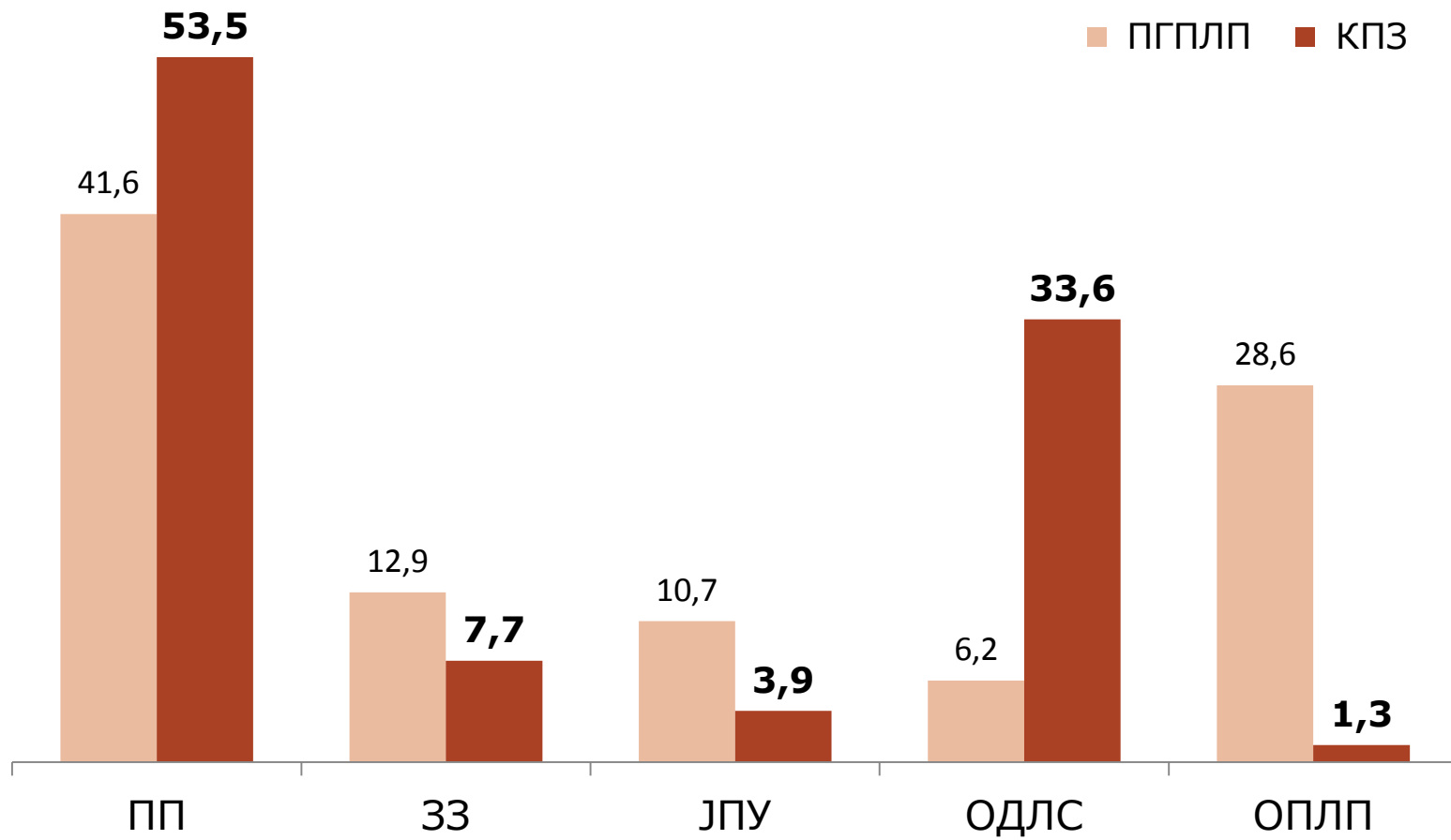
Централна Србија

Поседовна структура ПГПЛП, 2012

- први пут у нашој агроекономској и литератури о пописима пољопривреде извршена и анализа поседовне структуре 13 пописаних правних облика организовања у **пет подгрупа** ПГПЛП:
- велика је заступљеност газдинстава „без земље“ код свих пет подгрупа ПЛП (23,2%), која се креће од најмање 5,9% у ПГ *органа државе и локалних самоуправа* (ОДЛС), преко 21,3% у *пољопривредним предузећима* (ПП), 23,1% у ПГ *осталих правних лица и предузетника* (ОПЛП) и 28,0% у *земљорадничким задругама* (ЗЗ), до 35,2% у ПГ *јавних предузећа и установа* (ЈПУ);
- значајно је веће учешће ПГПЛП у КПЗ него у броју свих ПГ, посебно *пољопривредних предузећа* (0,20% свих ПГ и 9,53% укупно КПЗ) и *органа државе и локалних самоуправа* (свега 0,03% свих ПГ и 6,0% укупно КПЗ) – који заједно располажу са 87,1% укупно КПЗ свих ПЛП; и
- веома су значајне разлике у просечној површини поседа ПГПЛП, која се креће од 9,53 ha за *остала правна лица и предузетнике* до чак 1.106,38 ha за *органа државе и локалних самоуправа* или у односу 1 : 116 пута.

Учешће група ПГПЛП у Србији, 2012

Структура КПЗ у Србији, 2012

- ораничне површине доминантне на свим ПГ (73,8% КПЗ) и код обе врсте ПГ – натпросечно на ППГ (76,7% КПЗ) а исподпросечно на ПГПЛП (60,4% КПЗ);
- ливаде и пашњаци су на другом месту по заступљености на свим ПГ (20,7% КПЗ), али са мањом заступљеношћу на ППГ (17,1% КПЗ) и значајно већом заступљеношћу на ПГПЛП (37,7% КПЗ); док су
- стални засади најмање заступљени на свим ПГ (5,5% КПЗ), али са натпросечном учешћем на ППГ (6,2%) и релативно малим учешћем на ПГПЛП (1,9% КПЗ).

6.1. Структура КПЗ по групама газдинстава, 2012.

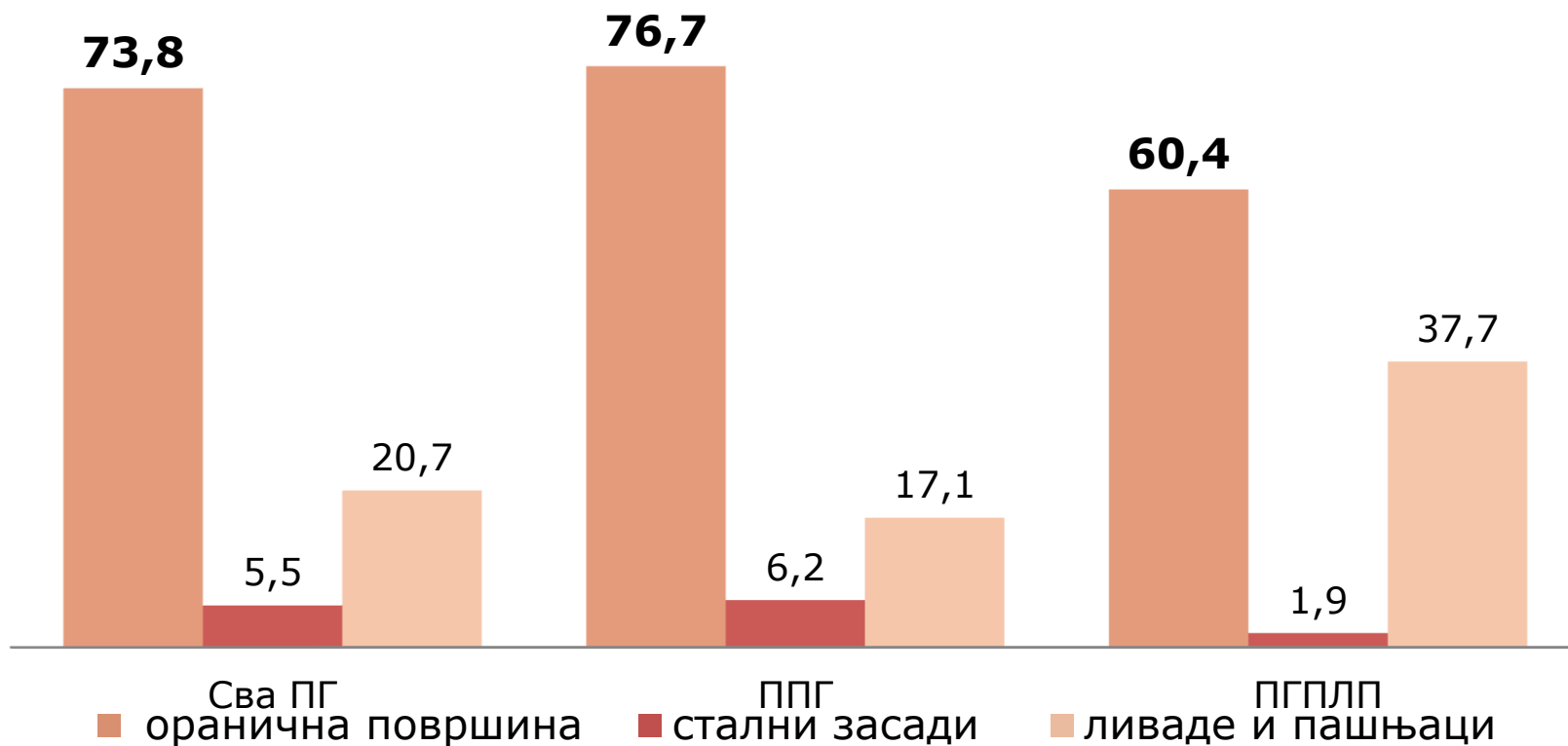
ППГ су доминантна у:

- КПЗ (2.852.068 ha или 82,2%) и у све три збирне категорије коришћења:
  - ✓ највише у површини сталних засада (93,9%),
  - ✓ затим у ораничној површини (85,4%), а
  - ✓ најмање у површини ливада и пашњака (67,6); и
- укупном броју свих ПГ (621.445 ППГ или 99,6%)

• ПГПЛП су:

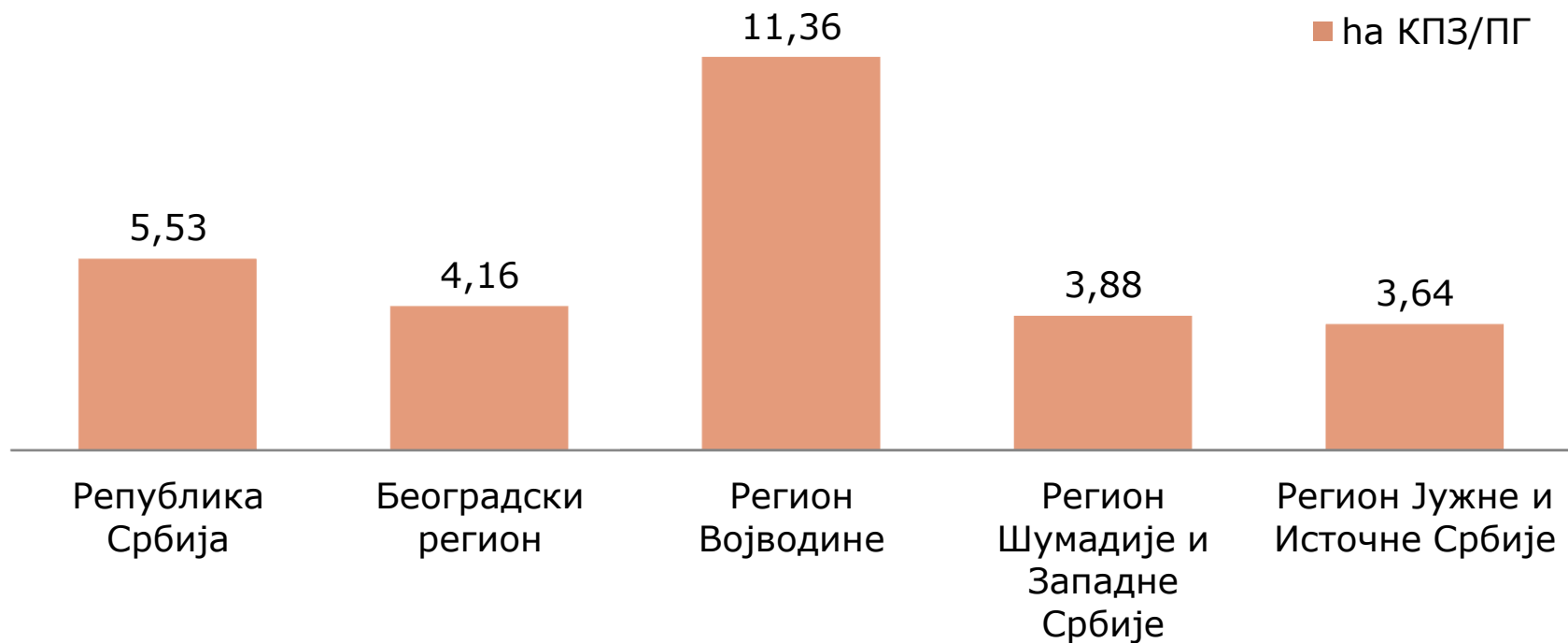
- минорно заступљена у укупном броју свих ПГ (2304 или 0,4% свих ПГ), али
- располажу значајном површином КПЗ (612.356 ha или 17,8%) и
- доминантна у КПЗ у три општине: Палилула (77,8%), Апатин (55,4%) и Црна Трава (75,6%), а
- имају нижу заступљеност у ораничним површинама (14,6%) и нарочито сталним засадима (6,1%), а значајно већу у ливадама и пашњацима (32,4%)

Структура КПЗ у Србији, по групама ПГ, 2012.

16,4% ПГ нема ораница, а 48,2% ПГ је без засада

КПЗ по ПГ у Србији, по регионима, 2012.

Оранична површина - 1

- Попис пољопривреде 2012: у Војводини је **58,3%** укупних површина ораница и башта у Србији!
- Оранична површина (89.057 ha) у **општини Сомбор** већа је него у појединачно **15** од укупно 25 статистичких области у Србији и чак од укупне ораничне површине у **три најсиромашније области** (Пиротска област – 15.827 ha, Топличка област – 25.995 ha, и Пчињска област – 27.107 ha) – у којима има 68.928 ha или 22,6% мање него у општини Сомбор.
- Учешће ораничне површине у КПЗ: од 21,3% у Златиборској до 95,9% у Јужнобачкој области – на чијим подручјима су и општине са минорном (3,9% у Чајетина) и највећом заступљеношћу (чак 99,5% у Бачки Петровац).
- Учешће ППГ је доминантно у укупној ораничној површини у Србији (85,4%), у сва 4 региона и свих 25 статистичких области (од 69,5% у Западнбачкој до 99,7% у Расинској).
- Међутим, учешће ППГ није доминантно у укупној ораничној површини у 53 општине, а разлике између 165 општина су од 21,2% у Палилули (Београд) до 100% у чак 25 општина у Ц, . Србији; што значи да у њима нема ораничне површине коју користе чак ни 33 или

Оранична површина - 2

- Србија → 0,35 ха/ст.:
- од 0,07 ха/ст. у Београдској - 1,17 ха/ст. у Средњобанатској 1 : 17,9 пута;
- од 0,2 ара/ст. у Раковици до чак 2,71 ха/ст. у Пландишту, 1 : 1781,8 пута

Прехрамена самоодрживост: 20 ари/ст.

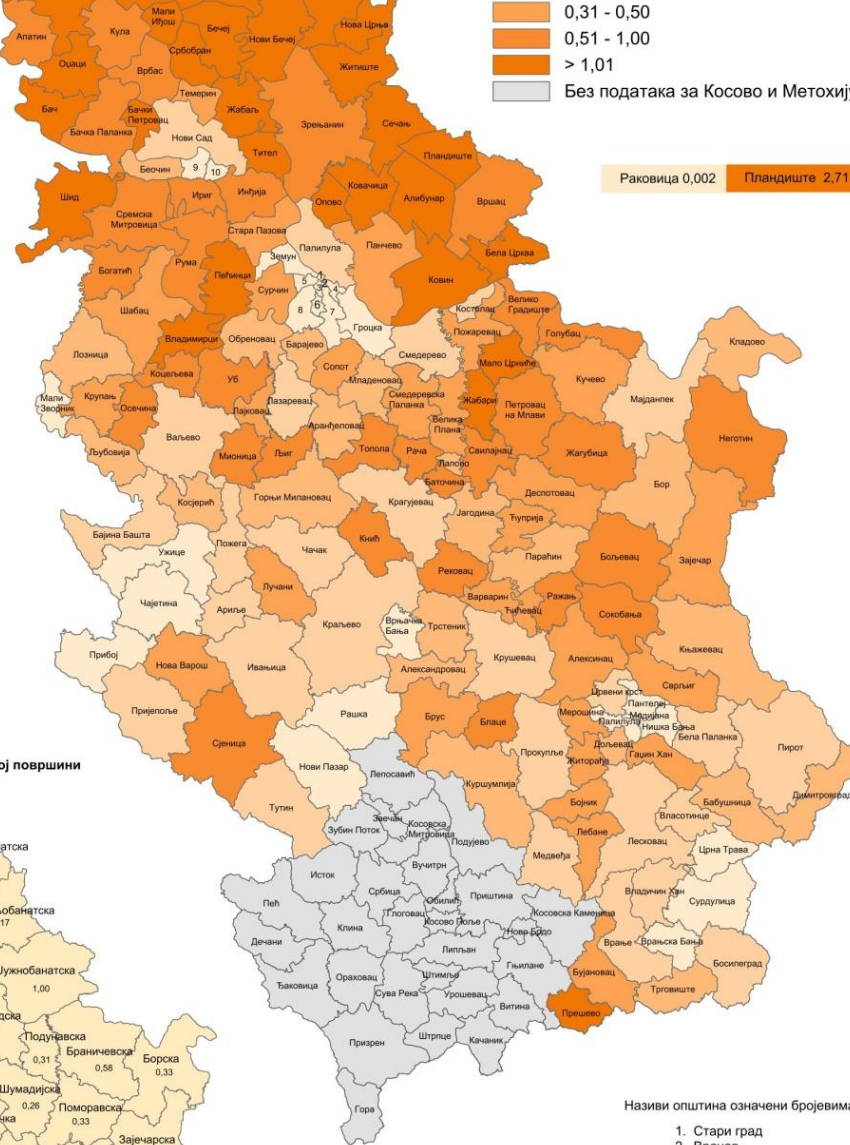
- 8 од 25 статистичких области: већ наведена Београдска област (0,07 ха/становнику), као и Рашка област (0,10 ха/становнику), Нишавска област (0,16 ха/становнику), Златиборска, Пиротска и Пчињска област (по 0,17 ха/становнику) и Моравичка и Јабланичка област (по 0,19 ха/становнику); и
- 47 од 165 општина: девет општина у Београдском региону, три општине у Региону Војводине, 16 општина у Региону Шумадије и Западне Србије и 19 општина у Региону Јужне и Источне Србије

“**Љиште је мајка свих ствари**”

Оранична површина по становнику у Србији, 2012.

0,35 ha/ст.; 0,20 ha/ст.: 8 области и 45 општина

Области према ораничној површини по становнику, у ha

Називи општина означени бројевима:

1. Стари град
2. Врачар
3. Савски венац
4. Звездара
5. Нови Београд
6. Раковица
7. Вождовац
8. Чукарица
9. Петроварадин
10. Сремски Карловци

Укупно у ha	
Република Србија	0,35
СРБИЈА-СЕВЕР	0,44
СРБИЈА-ЈУГ	0,27

186.968 или 46,1% ППГ нема „окућницу“

- ✓ чланови домаћинства не живе на њима, већ у граду,
- ✓ на привременом раду у иностранству и газдинство, чувају за боравак у пензији,
- ✓ трајно исељена у иностранство, а још нису отуђила своје пољопривредно газдинство.

Стални засади, 2012.

- Стални засади су најмање заступљена збирна категорија КПЗ:
  - ✓ у Србији (5,4% КПЗ – од чега су 4,8% воћњаци, затим 0,6% виногради и свега 0,1% остали засади),
  - ✓ на поседима обе групе газдинстава (6,2% КПЗ ППГ и свега 1,9% КПЗ ПГПЛП);
  - ✓ у сва четири региона (од 1,4% КПЗ у Региону Војводине до по 9,9% КПЗ у Београдском и у Региону Шумадије и Западне Србије),
  - ✓ Са значајним разликама по областима (од 0,47% КПЗ у Средњобанатској до **19,88% у Топличкој области**) и
  - ✓ изузетно великим разликама по општинама (од свега 0,2% КПЗ у Ковачици **до чак 66,8% КПЗ у Гроцкој** – где се доминантни део поседника и корисника пољопривредног земљишта специјализовао за воћарско-виноградарску производњу).

Ливаде и пашњаци, 2012.

Најмање су биле предмет агроекономских и статистичких анализа, и то због два разлога:

- *прво*, смањењем броја стоке, посебно говеда, оваца и коза, ливаде као извор кабасте хране (сено, сенажа и силажа) и пашњаци за сезонско напасање стоке губили су на значају, а њиховој мелиорацији ради одрживог коришћења, заштите и уређења не посвећује се одговарајућа пажња;
- *друго*, ливаде и пашњаци се, углавном, налазе на квалитативно слабијим класама земљишта (IV, V, VI, VII и VIII) у брдско-планинским и слатинастим или водоплавним равничарским подручјима и оне су су врло ретко предмет куповине, и то по релативно ниским ценама.

Земљиште у Стратегији ПРР Србије (2014-2024)

- **7 Индикатори коришћења, уређења и заштите земљишних ресурса за:**
  - ✓ 3: Ефикасно управљање земљиштем и повећање доступности земљишних ресурса
  - ✓ 4: Унапређење стања физичких ресурса (засада)
  - ✓ 6: Прилагођавање и ублажавање утицаја климатских промена
  - ✓ 8: Развој тржишних ланаца и логистичке подршке сектору
  - ✓ 9: Заштита и унапређење животне средине и очување природних ресурса
  - ✓ 10: Очување пољопривреде, природних и људских ресурса на подручјима са ограниченим условима привређивања у пољопривреди (ПОУРП)
  - ✓ 14: Унапређење квалитета и безбедности хране (ГОП)
- **реализација Стратегије касни већ годину дана, будући да нису урађени и усвојени овим планским документом прописани национални програми развоја пољопривреде и руралног развоја – којима се она операционализује;**
- **извори средстава из аграрног буџета су знатно редуковани, и то у већем проценту за 2015, него што је то смањење било у 2014. години;**

Значај студије

- Допринос обогаћивању релативно скромног фонда публикација о квантитативно-квалитативним аспектима статистике пољопривредног земљишта у Србији.
- Основа за мере и активности у области земљишне и укупне аграрне и руралне политике у Србији.
- Полазиште и „модел“ за друге истраживаче земљишних ресурса на основу Пописа пољопривреде 2012. у Србији:
  - територијално: за 25 области, 168 општина / 145 ЈЛС и 4.721 насеље у Србији;
  - секторски – укупно и по обележјима: ППГ и (13) ПГПЛП.

Специфични циљеви МГЗ-2015

- „Подигнимо свест у цивилном друштву и код оних који доносе одлуке.
- Образујмо јавност.
- Подржимо ефикасне политике и акције за заштиту земљишних ресурса.
- Промовишимо улагања у активности везане за одрживо управљање земљиштем.
- Јачајмо иницијативе у повезивању са процесом Циљеви одрживог развоја (Sustainable Development Goals – SDG) и Post-2015 agenda.
- Залажимо се за брзо јачање капацитета који се односе на сакупљање информацијама о земљишту и мониторингу на свим нивоима.“

<http://www.un.org/en/ecosoc/about/mdg.shtml>

<http://www.fao.org/resources/infographics/infographics-details/en/c/271187/>

Три међународне године

2012 – Задругарства

2014 – Породичне пољопривреде

2015 – Земљишта

Закључна порука ФАО

<http://www.un.org/en/ecosoc/about/mdg.shtml>

„Све док су земљишта у ризику,

- одржива пољопривреда,
  - безбедност хране и
  - обезбеђивање услуга екосистема
- су угрожени.“

ХВАЛА ЗА ПАЖЊУ!

Проф. Др Миладин М. Шеварлић
+ 381 63 1064025 milsevar@EUnet.rs